

O'QUVCHILARDA MUSTAQIL FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISH METODLARI

Pardayeva Mahliyo Mamadali qizi

Termiz Iqtisodiyot va Servis Universiteti

5.24 guruh talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqolada o'quvchilarda mustaqil fikrlashni rivojlantirishning nazariy, metodik va amaliy jihatlari yoritilgan. Mustaqil fikrlashni shakllantirishda interfaol metodlar, muammoli ta'lim, loyiha asosida o'qitish va o'yin texnologiyalarining samaradorligi asoslab berilgan. Shuningdek, o'qituvchining shaxsiy kompetensiyasi, psixologik tayyorgarligi hamda o'quvchilarning faolligini oshirishdagi o'rni tahlil qilingan. Maqola ta'lim tizimida mustaqil fikrlovchi, ijodkor shaxsni tarbiyalashga qaratilgan amaliy tavsiyalarni o'z ichiga oladi.

Kalit so'zlar: Mustaqil fikrlash, interfaol metodlar, ta'lim texnologiyalari, ijodkorlik, muammoli ta'lim, loyiha metodi.

Bugungi globallashuv jarayonida yoshlarning mustaqil fikrlashi, ijodkorlik qobiliyatini rivojlantirish ta'lim tizimining eng muhim vazifalaridan biridir. Mustaqil fikrlash nafaqat o'quv jarayonida, balki shaxsiy hayot va ijtimoiy faoliyatda ham muhim ahamiyatga ega. Shu sababli pedagoglar va psixologlar o'quvchilarda mustaqil fikrlashni shakllantirish metodlarini izlash va amaliyotga tatbiq etish bilan shug'ullanadilar.

Mustaqil fikrlash tushunchasining nazariy asoslari

Mustaqil fikrlashning mazmuni va mohiyati

Mustaqil fikrlash — bu o'quvchining o'z bilim va tajribasiga tayangan holda muammolarni hal qilish, qaror qabul qilish va ijodiy g'oyalarni ishlab chiqish qobiliyatidir. Psixologlar fikricha, mustaqil fikrlash ijodkorlik, mantiqiy tafakkur va tanqidiy yondashuv bilan chambarchas bog'liq.

Fikr mustaqilligi va ijodkorlik o'rtasidagi bog'liqlik

Mustaqil fikrlash o'quvchilarda ijodkorlikni rivojlantiradi. U o'quvchiga faqat o'qituvchi ko'rsatmalariga tayanmasdan, muammolarni o'z yo'li bilan hal qilish imkonini beradi. Shu bilan birga, ijodkorlik va tanqidiy fikrlash mustaqil qarorlar qabul qilish jarayonida muhim rol o'ynaydi.

Pedagogik psixologiyada mustaqil fikrlashning o'rni

Pedagogik psixologiyada mustaqil fikrlash o'quvchilarning kognitiv rivojlanishini ta'minlovchi asosiy faktor hisoblanadi. Shu nuqtai nazardan, ta'lim jarayonida faol metodlar, loyiha ishlari va interfaol mashg'ulotlar orqali mustaqil fikrlashni rivojlantirish tavsiya etiladi

O'quvchilarda mustaqil fikrlashni shakllantirish omillari

Ta'lim jarayonida faol o'qitish metodlari

Faol o'qitish metodlari o'quvchilarda mustaqil fikrlashni rivojlantirishning eng samarali yo'lidir. Masalan, muammoli savol-javoblar, diskussiya, debatlar, mantiqiy mashqlar o'quvchilarning faol tafakkurini rag'batlantiradi.

O'quvchilarning mustaqil ishlari va loyihaviy faoliyatlari

Loyiha asosida o'qitish o'quvchiga mustaqil fikrlash imkonini beradi. O'quvchilar muammoni aniqlaydi, yechim yo'llarini izlaydi va natijalarni taqdim etadi. Bu jarayonda o'qituvchi faqat yo'naltiruvchi sifatida ishtirok etadi.

Interfaol metodlarning mustaqil fikrlashga ta'siri

Interfaol metodlar (rolli o'yinlar, guruh ishlari, muammoli vazifalar) o'quvchilarni faol qatnashishga, o'z fikrini bildirishga va tanqidiy yondashishga undaydi.

O'yin texnologiyalari va muammoli ta'limning roli

O'yin texnologiyalari o'quvchilarda mustaqil qaror qabul qilish, strategik fikrlash va mantiqiy tafakkur ko'nikmalarini rivojlantiradi. Muammoli ta'lim esa o'quvchilarning tanqidiy fikrlash qobiliyatini oshiradi va mustaqil ishga rag'batlantiradi.

O‘quvchilarda mustaqil fikrlashni rivojlantirishda o‘qituvchining roli

O‘qituvchining shaxsiy va kasbiy kompetensiyasi

O‘qituvchi mustaqil fikrlashni rivojlantirishda nafaqat metodik tayyorgarlik, balki pedagogik mahorat va psixologik kompetensiyaga ham ega bo‘lishi kerak.

Refleksiya, tahlil va baholash jarayonining ahamiyati

O‘quvchilarning ishlari va qarorlarini tahlil qilish, ularni baholash va refleksiya jarayoni mustaqil fikrlashni mustahkamlashga xizmat qiladi.

Mustaqil fikrlashni rivojlantirishda innovatsion yondashuvlar

Raqamli ta’lim vositalari, virtual laboratoriyalar, onlayn loyihalar va multimedia materiallari o‘quvchilarda mustaqil fikrlashni rivojlantirishda samarali vosita hisoblanadi.

Xulosa

O‘quvchilarda mustaqil fikrlashni rivojlantirish pedagogik jarayonning muhim qismi hisoblanadi. Interfaol metodlar, muammoli ta’lim, loyiha ishlari va o‘yin texnologiyalari o‘quvchilarning ijodiy va tanqidiy fikrlash ko‘nikmalarini oshiradi. O‘qituvchi esa jarayonni yo‘naltiruvchi va qo‘llab-quvvatlovchi sifatida qatnashadi. Tadqiqot natijalariga ko‘ra, ushbu metodlar ta’lim jarayonida keng qo‘llanilishi tavsiya etiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

- 1. O‘zbekiston Respublikasi Prezident qarorlari va farmonlari.**
- 2. Pedagogika faniga oid o‘quv qo‘llanmalar.**
- 3. Zamonaviy ta’lim texnologiyalari bo‘yicha ilmiy manbalar.**
- 4. Vygotskiy, L. “Pedagogical Psychology”.**
- 5. Piaget, J. “The Psychology of Intelligence”.**
- 6. Johnson, D., & Johnson, R. “Active Learning in the Classroom”.**